

ГУРАЛЬСЬКА
Вікторія Валентинівна
viktoria.gyralskaya@mzeid.in

ШАРКОВА
Ганна Іванівна
hanna.sharkova@mzeid.in

КОВТУНЕНКО
Ксенія Валеріївна
k.v.kovtunenکو@mzeid.in

студентка, Державний університет
"Одеська політехніка"

студентка, Державний університет
"Одеська політехніка"

д.е.н., професор, зав. кафедри,
Державний університет "Одеська
політехніка"

УДК 338

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ЯКІ ФАКТОРИ ЗАВАЖАЮТЬ РОЗВИТКУ

COMPETITIVENESS OF UKRAINE'S ECONOMY: WHAT FACTORS INTERFERE WITH ITS DEVELOPMENT

DOI: [https://doi.org/10.37634/efp.2020.12\(1\).1](https://doi.org/10.37634/efp.2020.12(1).1)

HURALSKA Viktoriia Valentynivna – student, State University "Odesa Polytechnic"

SHARKOVA Hanna Ivanivna – student, State University "Odesa Polytechnic"

KOVTUNENKO Kseniia Valeriivna – Doctor of Economics, Professor, Head of department, State University "Odesa Polytechnic"

У статті розглянуто стан сучасної економіки України, проаналізовано рівень конкурентоспроможності країни та її регіонів у світовому масштабі. Беруться до уваги стратегічні цілі та завдання державної регіональної політики в рамках ключового пріоритетного напрямку державної стратегії регіонального розвитку на віддалену перспективу. В умовах глобалізації перед Україною постає необхідність створення єдиної державної стратегії національної конкурентоспроможності. У зв'язку з цим необхідним є розгляд проблеми підвищення світового рейтингу України, зокрема для розробки стратегії розвитку, яка б враховувала існуючі проблеми і протиріччя та шляхи їх подолання.

* * *

В статье рассмотрено состояние современной экономики Украины, проанализирован уровень конкурентоспособности страны и ее регионов в мировом масштабе. Принимаются во внимание стратегические цели и задачи государственной региональной политики в рамках ключевого приоритетного направления государственной стратегии регионального развития на отдаленную перспективу. В условиях глобализации перед Украиной возникает необходимость создания единой государственной стратегии национальной конкурентоспособности. В связи с этим необходимо рассмотрение проблемы повышения мирового рейтинга Украины, в частности для разработки стратегии развития, которая бы учитывала существующие проблемы и противоречия, а также пути их преодоления.

* * *

Introduction. Today, the competitiveness of the national economy is one of the most influential concepts of development economics and practical policy, because it not only covers purely economic indicators, but also evaluates the economic results of non-economic phenomena important for stable growth, such as quality of political processes and governance, education, scientific base, rule of law, culture, value system, information structure. There are many scientific papers in the world that study the competitiveness of countries in the context of globalization. This problem was studied in detail by P. Krugman, E. Warner, J. Keynes, R. Barro, M. Porter, and J. Schumpeter. Despite such a large number of studies, the problems of forming the country's competitiveness still remain unsolved and not sufficiently substantiated.

The purpose of the paper is to analyze the level of competitiveness of the economy of Ukraine and its regions, to identify factors that hinder development.

Result. The key to Ukraine's high competitiveness at the international level is to increase the efficiency and productivity of the diversified national economy, which must be based on a strong technological, scientific and investment base. The current level of budget funding for education is devoid of investment, does not provide reliable development and modernization of education. Domestic business structures have not yet realized that investing in education is one of the most profitable areas of investment. The strategic task for Ukraine at the present stage should be the priority development of science and high technologies and active innovation policy. Innovation is the potential for economic growth.

Conclusion. Only through the intensification of economic activity will Ukraine be able to integrate into the world community, ensure the necessary level of economic security and well-being of citizens. To ensure competitiveness, it is necessary to reorient financial resources from current consumption to investment and direct investment activities to the formation of an efficient national economy, in particular, to innovate investments, intensify innovation as a priority component of socio-economic development strategy.

Ключові слова: конкурентоспроможність, перспектива, стратегія, економіка, розвиток, рейтинг, позиція, пріоритет, політика, криза, ціль, продукція, показник

Ключевые слова: конкурентоспособность, перспектива, стратегия, экономика, развитие, рейтинг, позиция, приоритет, политика, кризис, цель, продукция, показатель

Keywords: competitiveness, perspective, strategy, economy, development, rating, position, priority, policy, crisis, goal, product, indicator

ВСТУП

На сьогодні конкурентоспроможність національної економіки є однією з найбільш впливових концепцій економіки розвитку і практичної політики, адже вона не тільки охоплює суто економічні показники, але й оцінює економічні результати важливих для стабільного зростання неекономічних явищ, таких як якість політичних процесів і управління суспільством, рівень освіти, наукова база, верховенство закону, культура, система цінностей, інформаційна структура [1].

У світі існує багато наукових праць, які стосуються вивчення конкурентоспроможності країн в умовах глобалізації. Детально цю проблему вивчали П. Кругман, Е. Ворнер, Дж. Кейнс, Р. Барро, М. Портер, Й. Шумпетер. Серед вітчизняних дослідників цієї проблеми слід назвати О. Білоруса, В. Кременя, Ю. Полунєєва, Б. Гаврилишина, Л. Антонюка, С. Соколенка, Я. Жаліла та багатьох інших. Не дивлячись на таку велику кількість досліджень, проблеми формування конкурентоспроможності країни досі залишаються не розкритими та недостатньо обґрунтованими. М. Портер (один із кращих світових фахівців у сфері конкуренції) визначив головну й найважливішу умову конкурентоспроможності економіки – створювати цінності для цільової групи споживачів, яка обов'язково захоче їх придбати.

МЕТА роботи – проаналізувати рівень конкурентоспроможності економіки України та її регіонів, визначити фактори, які заважають розвитку.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних фахових та профільних видань, різноманітні ресурси Internet. У проведенні досліджень використано методи узагальнення, аналізу, системного підходу.

РЕЗУЛЬТАТИ

Під конкурентоспроможністю країни розуміють здатність її економіки завойовувати, утримувати й розширювати певні сегменти на світових ринках, брати участь у міжнародній торгівлі, виробляти продукцію, що відповідає світовим зразкам, й отримувати від цього прибутки, який буде інвестований в економічний розвиток. Починаючи з 2004 р. Всесвітній економічний форум (ВЕФ) щороку опубліковує Індекс глобальної конкурентоспроможності. Даний індекс оцінює здатність країни забезпечити високий рівень добробуту громадян. Згідно зі щорічним звітом Всесвітнього економічного форуму Україна втратила дві позиції рейтингу і з 83-го місця у 2018 р. опустилася на 85 місце з 141 країни у 2019 р. Основний регрес зафіксований у сфері фінансових систем, в якій рейтинг України опустився на 19 позицій – до 136 місця й у сфері охорони здоров'я – на 9 позицій, до 101-го місця. Також незначно погіршилися показники впровадження ІКТ – із 77-го на 78-е місце, макроекономічної стабільності – зі 131-го на 133-е місце й інноваційних можливостей – з 58-го на 60-е місце. За обсягом внутрішнього ринку Україна зберегла колишню позицію – 47-е місце, а в інфраструктурі 57-е

місце [2].

У доповіді Всесвітнього економічного форуму рейтинг України враховує такі критерії: рівень державних інститутів; інфраструктура; рівень впровадження технологій; макроекономічна стабільність; рівень охорони здоров'я; рівень освіти; ринок товарів; ринок праці; фінансова система; обсяг ринку; динаміка бізнесу; здатність до інновацій [3].

За останні п'ять років економічна динаміка в Україні носила нерівномірний характер. У 2014–2015 рр. спостерігався масштабний спад економіки (падіння відповідно на 6,6 % і 9,8%), який у 2016–2018 рр. змінився помірним відновлювальним зростанням. Таке масштабне падіння було зумовлено значним скороченням внутрішнього споживчого попиту в умовах девальвації гривні, високої інфляції й падіння реальних доходів населення, а також зниженням державних витрат на тлі падіння експортних надходжень. Активні військові дії на сході країни призвели до значного погіршення виробничого й експортного потенціалу (до кризи на Донецьку та Луганську області сукупно припадало близько 23 % промислового виробництва і 16 % ВВП України).

У 2020 р. було проведено дослідження окремих регіонів України за Індексом конкурентоспроможності. Дане дослідження здійснювалося Програмою USAID «Конкурентоспроможна економіка України» у партнерстві з «Інфо Сепієнс» та Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій, за підтримки Міністерства розвитку економіки, торгівлі й сільського господарства України. Результати дослідження показали, що найбільш сприятливий клімат для ведення бізнесу зосереджений у наступних містах: Хмельницький, Івано-Франківськ, Львів, Вінниця, Тернопіль та Чернігів, а такі міста, як Чернівці, Рівне, Київ, Одеса, Харків, Запоріжжя, Херсон, Дніпро увійшли до групи міст із середнім показником індексу конкурентоспроможності.

Беручи до уваги результати проведених досліджень, можна зробити висновки про те, що економіка України не є стабільною. Упродовж років індекс глобальної конкуренції України то знижувався, то підвищувався. І 2020 р. був одним із найскладніших для економіки України у зв'язку з пандемією Covid-19.

Пом'якшення карантину сприяє поживленню ділової активності, а м'яка монетарна і фінансова політика підтримають економічне зростання в наступні роки. За прогнозами НБУ, відновлення в країні економічної діяльності за видами буде нерівномірним: найбільш постраждали від карантину галузі – сфера послуг, торгівля і транспорт частково відновляться вже у третьому кварталі. Однак через низький попит вони ще довго не повернуться до докризового рівня. Відновлення в експортних галузях, зокрема металургії, відбудеться разом із ростом світового попиту вже в наступному році [4].

Запорукою високої конкурентоспроможності України на міжнародному рівні є підвищення ефективності та продуктивності багатогалузевої національної економіки, яка повинна спиратися на потужну технологічну, наукову та інвестиційну бази. Наявний

рівень бюджетного фінансування освітньої сфери позбавлений інвестиційного характеру, не забезпечує надійного розвитку та модернізації освіти. Вітчизняні бізнес-структури поки ще не зрозуміли, що інвестування в освіту є однією з найприбутковіших сфер вкладення капіталу. Стратегічним завданням для України на сучасному етапі має бути визначений пріоритетний розвиток науки та високих технологій та активна інноваційна політика. Інновації є потенціалом для зростання економіки.

Зволікання з визначенням національних пріоритетів країни може призвести до усунення її від прийняття стратегічних рішень стосовно розбудови взаємовигідних регіональних відносин. Необхідно ретельно відбирати проекти стосовно модернізації у сфері транспорту для фінансування з Державного фонду регіонального розвитку чи заявок на отримання міжнародної допомоги. Головною метою підвищення конкурентоспроможності економіки України є створення передумов її вступу до ЄС.

Стратегія сталого розвитку України на період до 2020 р. визначала цілі, напрями, пріоритети розвитку країни, а також містила 25 ключових показників, за якими можна оцінити перебіг виконання реформ і програм. Метою реформ задекларовано досягнення європейських стандартів життя та гідного місця України у світі [5].

Стратегія також передбачала 62 реформи, серед яких: медична, податкова, антикорупційна, судова, реформа правоохоронної системи, децентралізація, реформа держуправління, дерегулювання. Ефект від впровадження частини з них експерти вважають низьким. Деякі ж реформи зовсім не були проведені.

Виділення на національну безпеку й оборону понад 3 % від ВВП, один із небагатьох планів даної Стратегії, який чиновники здійснили.

Попри практику провалу різних стратегій і програм розвитку української економіки, влада продовжує розробляти подібні документи. На даний момент уряд працює над Стратегією-2030 заснованої на «аудиті української економіки», результати якого представники команди президента представили 6 листопада.

Згідно з інформацією Світового економічного форуму основними проблемами для України зараз є інфляція, корупція, нестабільність політики, податкові ставки й адміністрування, постійні ротації в уряді, слабка доступність фінансування, а також бюрократія держустанов.

ВИСНОВКИ

У нашій країні існує чимало проблем, які перешкоджають інтенсивному розвитку економіки, але за правильного використання економічної політики в

Україні можна забезпечити гідні умови життя не тільки для нашого покоління, але й для наступних, тому що в нашій державі є всі необхідні умови й ресурси для цього. Тільки завдяки активізації економічної діяльності Україна зможе інтегруватися у світове співтовариство, забезпечити необхідний рівень економічної безпеки та добробуту громадян. Для забезпечення конкурентоспроможності необхідно переорієнтувати фінансові ресурси з поточного споживання в інвестування та спрямувати інвестиційну діяльність на становлення ефективною національної економіки, зокрема, інноваційно спрямувати інвестиції, активізувати нововведення як пріоритетну складову стратегії соціально-економічного розвитку держави.

Список використаних джерел:

1. Шакіна Н.А. Підвищення конкурентоспроможності національної економіки України в умовах глобалізації на основі удосконалення системи державного управління. *Серія «Економіка»*. Донецьк: ДонДУУ. 2011. Т. XII. С. 125–130.
2. Украина просела в мировом рейтинге конкурентоспособности. 2019. URL: <https://nr2.com.ua/ekonomika/2019/10/09/ukraina-prosela-v-mirovom-reitinge-konkyrentosposobnosti/>.
3. У 2020 році економіка України впаде на 6 % – НБУ. 31.07.2020. URL: <https://ua-news.liga.net/economics/news/u-2020-rotsi-ekonomika-ukraini-vpade-na-6---nbu>
4. Рудь І. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020»: цілі, напрями, пріоритети. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=782:strategyaukrayina-2020&catid=8&Itemid=350
5. Мицюк С. Вплив інноваційної діяльності на конкурентоспроможність економіки України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. Київ. 2011. Вип.128. С. 39–42.

References

1. Shakina N.A. Increasing the competitiveness of the national economy of Ukraine in the context of globalization on the basis of improving the system of public administration. *Series «Economics»*. Donetsk: DonSU. 2011. Volume XII. pp. 125–130. (in Ukrainian).
2. Ukraine has fallen in the world competitiveness rating. 2019. URL: <https://nr2.com.ua/ekonomika/2019/10/09/ukraina-prosela-v-mirovom-reitinge-konkyrentosposobnosti/> (in Ukrainian).
3. In 2020 Ukraine's economy will fall by 6 % – the NBU. 07/31/2020 URL: <https://ua-news.liga.net/economics/news/u-2020-rotsi-ekonomika-ukraini-vpade-na-6---nbu> (in Ukrainian).
4. Rud I. Sustainable Development Strategy «Ukraine-2020»: goals, directions, priorities. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=782:strategyaukrayina-2020&catid=8&Itemid=350 (in Ukrainian).
5. Mitsiuk S.. The impact of innovation on the competitiveness of Ukraine's economy. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economy*. Kyiv. 2011. Issue 128. pp. 39–42. (in Ukrainian).